

Jevrejska opština Pančevo

Evropski dan jevrejske kulture

IZRAEL

ZEMLJA ČUDESNIH PRIRODNIH LEPOTA

NACIONALNI PARKOVI I REZERVATI PRIRODE

Narodni muzej Pančevo

Septembar 2013.

Izrael je teritorijalno mala zemlja sa raznovrsnom prirodom i klimom, mnoštvom divljih predela, pitomog poljoprivrednog zemljišta, sa različitim, izuzetno bogatim biljnim i životinjskim svetom, prirodnim rezervatima i parkovima prirode.

Obuhvata uzan primorski pojas u jugoistočnoj Aziji, između Sredozemnog mora i pustinskih oblasti Sirije i Arabijskog poluostrva. Geografske granice čine obala Mediterana i Egipat na zapadu, reka Jordan na istoku, Liban i Sirija na severu i Ejlatski (Akabski) zaliv Crvenog mora na krajnjem jugu.

Može se podeliti na četiri glavne oblasti: obalni pojas, planinsku oblast Golanske visoravni, pustinju Negev i dolinu u velikom procepu reke Jordan.

Pružajući se od severa ka jugu, obalna oblast prostire se od mesta Roš Hanikra, na izraelsko-libanskoj granici, sve do Sinajskog poluostrva. Sa belih krečnjačkih stena Roš Hanikra, koje neprekidno zapljuskuju morske vode, veličanstven je pogled na zaliv i grad Haifu, galilejska brda i pučinu. Nizija uz obalu je plodna, sa više važnih izvorišta vode, i gusto naseljena. U njoj je većina važnih gradova - Tel Aviv, Haifa, Ako, Aškelon, Cesarea. Tu se nalaze i mnogi kibuci i seoska naselja. Celom dužinom nizije prostiru se interesantni predeli, parkovi prirode i rezervati. Njen istočni deo uglavnom je brdovit, delimično prekriven mediteranskim rastinjem, borovim šumama,

potocima. U proleće je obojen raznim bojama cvetova divljeg bilja, ali i vegetacijom karakterističnom za suve, bezvodne oblasti. Najviša tačka ovog regiona je planina Meron u Galileji, sa vrhom na 1208 metara nadmorske visine. Nešto niže su planina Baal Hacor u Samariji, visoka 1016 metara i planina Ramon u pustinji Negev, visoka 1037 metara. Planinski pojas, koji je ređe naseljen, čine tvrde stene. Mediteranska klima, na severu ove oblasti, na jugu prelazi u pustinsku. Između planinskih masiva nalaze se dve velike udoline. U jednoj od njih, na obodu pustinje Negev, izgrađen je moderan grad Ber Ševa.

Dolina u procepu reke Jordan prostire se celom dužinom Izraela, od grada Metula na severu, do Crvenog mora na jugu. Procep je nastao kao posledica seizmičke aktivnosti i deo je Velikog procepa koji se prostire od sirijsko-turske granice do reke Zambezi u Africi. Najveća izraelska reka Jordan, na kojoj se nalazi granica između Izraela i Jordana, u svom toku od 253km formira dva ogromna jezera: na severu Galilejsko, koje je glavni izvor pijaće vode u zemlji i Mrtvo more, koje predstavlja najnižu tačku na Zemlji. Planinska oblast Golanska visoravan jedan je od najlepših predela u zemlji. Nalazi se istočno od reke Jordan i krajnji je deo velike bazaltne ravnice, čiji je najveći deo u Siriji. Priroda je izuzetno živopisna, sa bogatom florom i faunom. U rezervatima prirode, na čijim se stenama gnezde orlovi i druge ptice-grabljivice, mogu se videti i mnogobrojne vrste jelena. Ispod strmih litica visoravni pruža se pogled na dolinu Hula, stanište raznovrsnog biljnog i životinjskog sveta i hiljada domaćih ptica i ptica-selica. Na severu je planina Hermon, zimi prekrivena snegom, sa najvišim vrhom u Izraelu od 2224 metra. U podnožju planine izvire vodotok koji prolazi kroz kanjon dužine 3,5km i završava se kaskadnim vodopadom, a zatim se spaja sa pritokom Dan, formirajući reku Jordan. U svom dugom toku ona se spušta gotovo 700 metara i jednim delom teče ispod Mrtvog mora. Južno od Galileje nalazi se dolina Jizrael, najplodnija dolina u Izraelu, koja postepeno prelazi u pusto, kamenito, suvo zemljište, sa retkim oazama oštrog rastinja. Njen središnji deo zauzima Mrtvo more, najslanije jezero na svetu. Procenat soli je oko 33%. Tako velika gustina vode onemogućava plivanje, već samo plutanje po površini. U pojedinim delovima jezera vide se čitave gromade soli, a uz celu obalu nalaze se manje ili veće naslage i mnogobrojne solane. U blizini mora je prirodni park Ein Gedi, živopisna, zelena oaza sa vodopadom. U antičko doba tu su se pravili mirisni balzami, čuveni u celom Rimskom carstvu. S obzirom da iz ovog mora voda uopšte ne ističe i da je zbog velikih vrućina visok procenat isparenja, u njemu je izuzetna koncentracija minerala. Ta prednost iskorišćena je za lekovite banje, proizvodnju čuvene Ahava kozmetike, kao i industrijsku eksploataciju fosfata koje Izrael u velikoj meri izvozi. Takođe je veoma popularno blato sa Mrtvog mora u lečenju raznih kožnih oboljenja. U blizini Mrtvog mora nalaze se dva značajna arheološka nalazišta. Jedno je Kumran, u čijim su pećinama otkriveni drevni hebrejski dokumenti, tzv. svici sa Mrtvog mora. Stari su više od dve hiljade godina, a sakrili su ih Eseni, strogo religiozna jevrejska sekta koja se odvojila od zvaničnog judaizma. Sasvim slučajno ih je, tražeći odbeglu stoku, pronašao jedan beduin 1947. godine. Drugo veoma značajno nalazište je tvrđava Masada, na krajnjem jugu Judejske pustinje. Podignuta je na platou kamene stene, visoko iznad nivoa mora i bila je poslednje uporište Izraelcima u borbi protiv Rimljana 73. godine. Južno od Mrtvog mora nalazi se pustinja Arava, nalik na savanu, sa svim odlikama suptropske klime. Iako su prosečne letnje temperature oko 40°C, a prosek padavina manji od 250mm, visoko razvijenim agrotehničkim merama ovde se uzgaja vansezonsko voće i povrće, namenjeno izvozu.

Pustinja Negev zauzima više od polovine teritorije Izraela. To je deo Sinajske pustinje, koji se prostire od Akabskog zaliva na jugu zemlje, do grada Ber Ševa u centralnom delu. Stari narod Nabatejci su tu uspostavili takozvani "put začina", kojim su karavani sa kamilama prevozili začine i mirise iz Jemena do luke u Gazi. Na putu su bila mnoga stajališta čiji se ostaci i danas vide. Na severu ovog regiona su niske planine. Najviša je planina Ramon, sa vrhom od 1035 metra nadmorske visine. Površina pustinje je ravna, monotona, kamenita, delimično prekrivena sitnom prašinom i šljunkom.

Na severozapadnoj strani, iako je godišnja količina padavina samo oko 200mm, nalazi se plodno, usitnjeno i kultivisano zemljište zahvaljujući intenzivnom navodnjavanju vodom iz Galilejskog jezera. Osim beduinskih naselja, u nekim delovima Negeva postoje specifična kolektivna naselja kibuci. Mada je klima izuzetno suva, oblast obiluje prirodnim lepotama, arheološkim i istorijskim lokalitetima, izvorima, pustinjском vegetacijom živih, jarkih boja i specifičnim životinjskim svetom.

Na krajnjem jugu pustinje Izrael izlazi na Crveno more. Tu je izgrađen moderan turistički grad Eilat, sa divnim plažama i izvanrednim mogućnostima za vodene sportove i ronjenje. Posebnu atrakciju predstavljaju koralni grebeni i bogat podvodni svet. U okviru koralnog rezervata nalazi se podvodna opservatorija i pomorski muzej u kojem su izložene fascinantne zbirke morskih životinja. Nedaleko od opservatorije je greben sa delfinima, stalnim stanovnicima ovog dela obale Crvenog mora.

Kao rezultat raznolikog reljefa, više klimatskih zona i izlaska na tri mora, Sredozemno, Mrtvo i Crveno more, u Izraelu postoji veliki broj nacionalnih parkova i rezervata prirode sa veoma različitom i specifičnom florom i faunom. Identifikovano je oko 2600 vrsta biljaka, od alpskih do onih koje rastu u Sahari. Izrael predstavlja krajnju severnu granicu za uzgoj trske i papirusa, i najjužnije područje u kojem rastu živopisni božuri. Iznad cvetnih polja irisa, tulipana, zumbula, ciklama, anemona, šafrana i drugih, lebdi oko 150 vrsta leptirova najrazličitijih šara i nijansi. Pored više od 500 vrsta ptica, tu se, između ostalih, sreću gazele, lisice, divlje zveri iz roda mačaka, lešinari, nubijski kozorog, kameleoni, zmije, gušteri.

Zaštita prirode zakonski je regulisana. Strogo je zabranjeno uništavanje okoline, čak i branjem običnog cveća duž puteva. Na državnom nivou postoji Uprava za prirodu i parkove prirode, koja se brine o prirodi i stara se za opstanak ugroženih vrsta.

Jevrejska opština Pančevo

IZLOŽBA

Izrael – zemlja čudesnih prirodnih lepota Nacionalni parkovi i rezervati prirode

AUTORI

Miroslava Kon Panić

Barbara Panić

Darko Derikrava

AUTOR TEKSTA ZA KATALOG

Miroslava Kon Panić

LEKTOR

Dragan Dolić

DIZAJN I PRIPREMA ZA ŠTAMPU

Barbara Panić

IZLOŽBENA POSTAVKA

Narodni muzej Pančevo

ŠTAMPA

STEAM digitalna štampa i štamparija, Pančevo

TIRAŽ

150

**CIP - Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд
502.211(569.4)(083.824)**

КОИ-Панић, Мирослава

Izrael-zemlja čudesnih prirodnih lepota: nacionalni parkovi i rezervati prirode: Evropski dan jevrejske kulture, Narodni muzej Pančevo, septembar 2013. / [autori Miroslava Kon-Panić, Barbara Panić, Darko Derikrava; autor teksta za katalog Miroslava Kon-Panić].- Pančevo : Jevrejska opština Pančevo,

2013 (Pančevo : Steam). - [8] str.: ilustr.; 21 cm

Kor. nasl. - Podatak o autorima preuzet iz kolofona. - Tiraž 150.